

2016-03-15

Yttrande angående utredningen om ny museipolitik – Ku2015/02515/KL

Betänkandet SOU2015:89 Ny museipolitik

Sammanfattning

Stiftelsen Södermanlands Militärhistoriska Samlingar ansvarar för museet Arsenalen i Strängnäs, ett nationellt museum som invigdes 2011 och som bland annat visar utvecklingen av militära fordon och hur de använts i olika konflikter under 1900-talet.

Vi avstyrker den delen av förslaget till ny museipolitik som avser införande av en ny museimyndighet för hantering av bidrag därför att vi anser att ett sådant förslag riskerar att kullkasta det som Statens Försvarshistoriska museer byggt upp de senaste åtta åren. Genom målmedvetet arbete har myndigheten på bara några få år och med relativt begränsade medel sett till att 27 olika museer, spridda över hela landet, har utvecklas till välbesökta besöksmål. Myndigheten har utvecklat en väl fungerande organisation som på ett förtjänstfullt sätt hanterar bidrag och annat stöd till de olika museerna.

Yttrande avseende ny museimyndighet

I samband med den stora förändringen och bantningen av det svenska försvaret under början av 2000-talet riskerade stora delar av vårt kulturarv som präglade hela andra halvan av 1900-talet att gå förlorat. Försvarsmakten (FM) och Statens Försvarshistoriska museer (SFHM) insåg detta och gjorde därför en unik satsning för att delar av denna viktiga del av vår nutidshistoria, som till stor del hållits hemlig, skulle kunna bevaras och berättas för framtida generationer. Man valde ut ett antal platser som hade innehållsmässigt och geografiskt bra spridning samt möjlighet till utveckling och resultatet blev nätverket Sveriges Militärhistoriska Arv (SMHA).

Nätverket består av både stora och små museer, en del har verkat under längre tid medan andra är relativt nya. De olika museerna visar vart och ett en viktig del av vår gemensamma nutidshistoria och även om det sker lokalt så har varje museum även ett nationellt uppdrag. Stöd till de olika museerna och samordning av resurser sköts av SMHA kansli som är en del av SFHM.

Nätverket har uppfattats som något oerhört positivt och vi vill påstå att det är SFHM och SMHA förtjänst att museerna under dessa åtta år så framgångsrikt kunnat utvecklas till välbesökta besöksmål som rönt stor uppskattning både nationellt och internationellt.

Tack vare nätverket och samordningen från kansliet har samarbeten av olika slag kunnat genomföras, något som tidigare inte varit möjligt därför att det saknades en samordnande myndighet. Dessa samarbeten har varit utvecklande för alla parter och det har fört med sig att antalet besökare hela tiden ökat. Samarbete och utbyte av erfarenheter har skett inom bl.a.

marknadsföring, pedagogik och utveckling av utställningar och detta har på ett förtjänstfullt sätt samordnats av SMHA kansli i Stockholm.

Den positiva utvecklingen som dessa olika museer har genomgått hade inte kunnat genomföras utan det stöd som SFHM genom SMHA har bistått med.

Genom nätverket har de olika museerna på olika sätt också kunnat stödja varandra tack vare att det bland personalen vid museerna finns en bred erfarenhet och kompetens inom en mängd olika områden. Specialistkompetens som på olika sätt stöttar de olika museerna har utvecklats på SMHA kansli i Stockholm. Genom ett utvecklat samarbete har projekt hos ett museum kunnat ge positiva spinoffeffekter hos andra.

Att driva museum som visar vår militära historia är svårt. Tidigare har militärhistoria varit oerhört styvmoderligt behandlat och ansetts som något som bara intresserar en väldigt begränsad publik. Militärhistoria har inte ansetts tillräckligt intressant och därmed inte fått det stöd som hade behövs. Man har under lång tid kämpat för sin överlevnad. Ekonomiskt sett är det dessutom väldigt kostsamt eftersom det ofta handlar om stora anläggningar som skall bevaras eller stora fordon/flygplan som kräver stora lokaler.

Genom en målmedveten satsning har SFHM bidragit med både ekonomiskt och kunskapsmässigt stöd för att de olika museerna skall kunna utvecklas och resultatet har blivit modernare utställningar som lockar en bredare publik. Men det arbete som gjorts de senaste åren är bara början på ett förändringsarbete, det återstår väldigt mycket arbete och för att lyckas med detta krävs ett fortsatt stöd på samma sätt som hittills.

Kultur är ett område som är oerhört stort och brett och vi tror att det skulle bli väldigt svårt för en myndighet att fördela bidrag inom hela det kulturområde som nu föreslås. Vi anser att man behöver kunskap om fackområdet för att kunna värdera, prioritera och samordna olika satsningar och just denna kunskap har dag byggts upp hos SFHM.

Vi anser därför att den modell som finns idag, med en central myndighet som ansvarar för ett samlat stöd både ekonomiskt och kunskapsmässigt inom ett visst fackområde har visat sig vara en riktigt bra modell och något som vi föreslår att fler kulturområden borde prova.

Två museer kan ovetande om varandra söka bidrag och stöd för liknande projekt och eftersom det idag är en myndighet som har väldigt bra kunskap om de olika museerna och som också hanterar ansökningarna finns goda möjligheter till samordning och därmed en kostnadseffektiv användning av resurserna.

Under de senaste åren har ett ökat internationellt samarbete utvecklats, exempelvis har ett antal länder runt Östersjön inlett olika samarbeten som rör ländernas roll under det kalla kriget men även andra samarbeten pågår, något som också uppmuntras och understöds av SFHM. Internationella samarbeten är inte enbart positivt och utvecklande för berörda parter utan ger även spinoffeffekter till övriga delar av samhället som exempelvis ökad turism.

Något som är unikt för de försvarshistoriska museerna är vikten av en bra relation och ett nära samarbete med Försvarsmakten eftersom det är dess verksamhet så som den såg ut fram till ”igår” som de olika museerna skall visa och beskriva. Och eftersom ”igår” hela tiden flyttas framåt i takt med att samhället utvecklas och förändras är det av stor vikt att det förs en kontinuerlig dialog så att dagens verksamhet, som är morgondagens historia, inte tappas bort. I kontakten med Försvarsmakten är det därför av oerhört stor vikt att en sådan dialog sker via den myndighet som också beslutar om olika bidrag. I annat fall är risken väldigt stor att det

blir en återgång till så som det var före 2008 att man tappar möjligheterna till den samordning som finns idag.

Den överenskommelse som finns idag mellan Statens Försvarshistoriska museer och Försvarsmakten innebär att en del av Försvarsmaktens budget avdelas som ett riktat stöd till de museer som har utsetts att förvalta dess historia. Stödet består dels av driftbidrag som är helt nödvändiga för de olika museernas överlevnad och dels av projektbidrag som syftar till att utveckla museerna till att bli ännu bättre.

Vi är starkt oroade för att de riktade medel som idag finns avsatta från Försvarsmakten för ett specifikt syfte riskerar att hamna i en gemensam pott som kommer att bli tillgängliga att söka för museer med annan inriktning. Med en sådan lösning är risken inte obefintlig att de driftbidrag som betalas ut idag kommer att minska och om så blir fallet kommer flera av museerna att tvingas stänga eftersom de intäkter som museerna genererar genom inträden och försäljning enbart täcker en del av kostnaderna.

Om det riktade stödet som var tänkt att användas för att bevara vår militära historia nu riskerar att hamna i en gemensam pott och därmed kanske kommer att användas till annan verksamhet än för att förvalta vår militärhistoria då är risken stor att Försvarsmakten ber om att få tillbaka sina pengar och i så fall kommer de flesta av museerna att tvingas stänga.

De i nätverket ingående museerna bevarar det nationella kulturarvet och för att fortsatt kunna göra detta måste det finnas riktade medel.

För Stiftelsen Södermanlands Militärhistoriska Samlingar,

2016-02-15

Stefan Karlsson
Museichef, Arsenalen

0152-121 44
070-566 11 07

stefan.karlsson@arsenalen.se